

68. HAVAS ENDRE KÁROLYI MIHÁLYNÉHOZ

(London, 1945. május 17.)

Kedves Elnökné,

Ebben a pillanatban érkezett az Elnök úr, akivel kezdtük átvenni az üzeneteit. Mindjárt az első pontnál, ahol a yoke és acre¹ converziójáról van szó és „Mikes javításairól” – kiderült a félreértés. Az Elnökné nem emlékezett, hogy a cikk beküldése előtt Rostással[?]² nézette át, s őt bízta meg a javítással. A javítások az ő keze írása, és azt az Elnökné annak idején látta és jóváhagyta. Ha Mikes önkényesen belejavított volna, felmondtam volna a barátságot. Ilyesmire nem képes. Ezért kell lezárni az ügyet. Holnap tovább referálok mindenről. Most csak erről akartam értesíteni.

Szeretettel minden jót

Havas

Az Elnök úr jól van.

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

¹ Angol földterületmértékek.

² A név nehezen olvasható.

69. JÁSZI OSZKÁR KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Worcester, Mass., 1945. május 17.)

Mélyen tisztelt és kedves Barátom!

Ez a levél már régóta esedékes, de nagyon be voltam fogva munkával s mindenekelőtt, nagyon blue volt bennem a világ. Most is olyan. Úgy érzem, hogy a Sorsnak nagy igazságtalansága velünk szemben, hogy ma, mikor életünk vége felé alkalmunk nyílhatnék eszméink megvalósítására, el vagyunk zárva a magyar eseményektől, s voltaképp azt sem tudjuk, hogy mi történik odahaza. Neked s a többi megválasztottnak már régóta otthon kellene lennetek, hogy a nagy átalakulást irányíthassátok, de V[ámbéry]-ék a legkisebb hír vagy útmutatás nélkül vannak. Így fontos hetek és hónapok fognak elveszni. Ahelyett, hogy Te megszervezhethéd Magad körül azt a kis elit táborkart, melyre okvetlenül szükség volna, hogy a mű kátyúba ne essék, second rank¹ emberek vagy diktátori küldöttek tolonganak a fórumon, alkotó eszmék és történelmi felelősség nélkül.

Pedig ez a táborkar mindig kicsiny volt, pláne ma, a zord évtizedek után még jobban megcsökkent és legyengült. Én nem politikai vezérszerepekre gondolok; inkább a kulisszák mögül irányítókra, minden tiszta jellem és mélyre látó elme mozgósítására. Pl. akár egyéni parasztbirtok, akár szabad szövetkezetek formájában hajtsák is végre az agrárreformot, az nagyon tökéletlen lesz a Rácz Gyula és a Dániel Arnold² szakértői közreműködése nélkül. Avagy Czákó Ambró megszólaltathatná az új magyar protestantizmus hangját. Ruzstemnek már az igazságszolgáltatás reformján kellene dolgozni. Dienes Lajosnak,³ Rony Hugónak s több más jeles amerikai természettudósnak, valamint Hatvanyinak, Péterfi Tibornak s több más igazi tudósnak a közoktatás reformját kellene a kezükbe venni stb. Csak így tudom elképzelni egy új magyar közlélek és tisztább erkölcs kialakulását. Félműveltekkel és kompromisszumügynökökkel, ezt a munkát nem lehet végrehajtani, sem dogmatikus fanatikussal.⁴

Nagyon különös (nem tudom, hogy észrevetted-e?), hogy ma maga Uncle Joe⁵ az egész vonalon októberi politikát csinál, a legkisebb marxi kihangsúlyozás nélkül, mondhatom, az én egykori programom alapján. A különbség csak az, hogy ami nálunk hit és